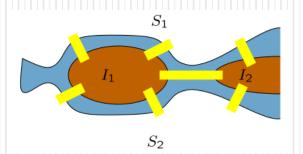
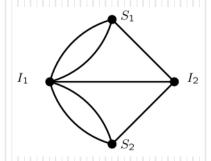
LÝ THUYẾT ĐỒ THỊ Tính Liên thông

Phạm Nguyên Khang BM. Khoa học máy tính, CNTT pnkhang@cit.ctu.edu.vn

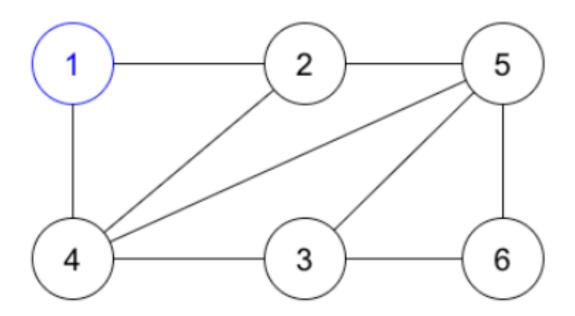
Cần Thơ, 8/2021

Trong tuần 2

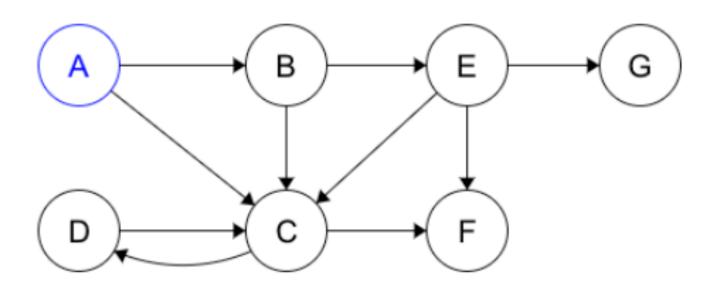
- Biểu diễn đồ thị
- Duyệt đồ thị
- Các phương pháp duyệt đồ thị

- Đi qua tất cả đỉnh của một đồ thị
 - Cập nhật và/hoặc kiểm tra giá trị của chúng trên đường đi
- Ý tưởng:
 - Bắt đầu từ 1 đỉnh bất kỳ đánh dấu nó đã duyệt
 - Duyệt các đỉnh kề của nó
 - Duyệt các đỉnh kề của đỉnh kề của nó
 - •
- Phương pháp duyệt
 - Duyệt theo chiều rộng
 - Duyệt theo chiều sâu

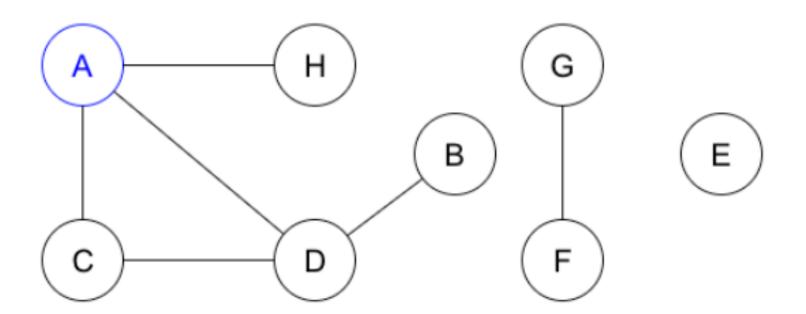
 Cho biết thứ tự duyệt theo chiều rộng và chiều sâu của đô thị sau (bắt đầu từ đỉnh 1)

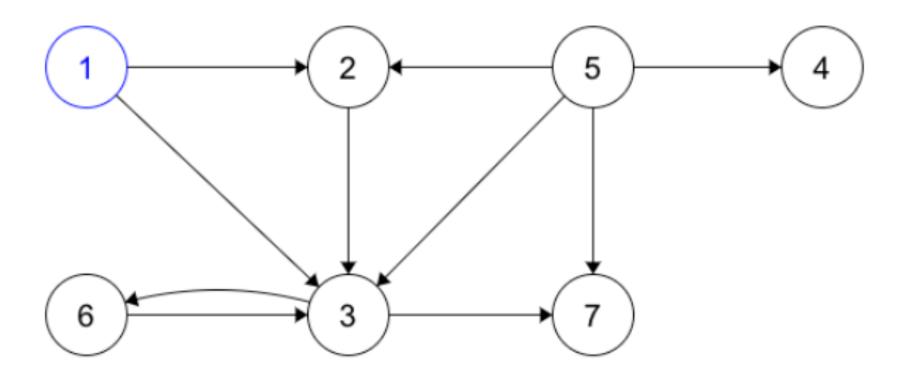
 Cho biết thứ tự duyệt theo chiều rộng và chiều sâu của đồ thị sau (bắt đầu từ đỉnh A)

 Cho biết thứ tự duyệt theo chiều rộng và chiều sâu của đồ thị sau (bắt đầu từ đỉnh A)

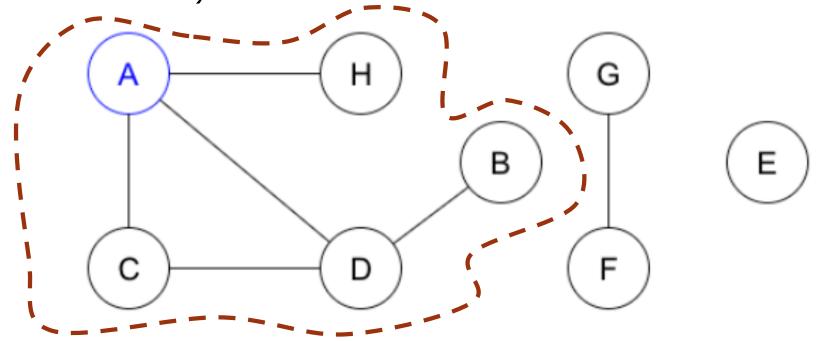
 Cho biết thứ tự duyệt theo chiều rộng và chiều sâu của đô thị sau (bắt đầu từ đỉnh 1)

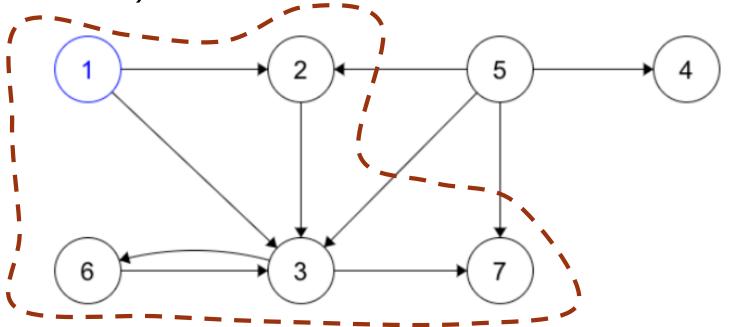
- Nhận xét
 - Khi duyệt đô thị từ 1 đỉnh s, ta có chắc chắn là sẽ duyệt qua hết tất cả các đỉnh của đô thị không?
 - Đồ thị vô hướng
 - Đồ thị có hướng

- Nhân xét
 - Khi duyệt đô thị từ 1 đỉnh s, ta có chắc chắn là sẽ duyệt qua hết tất cả các đỉnh của đô thị không?
 - KHÔNG
 - Ta chỉ duyệt qua những đỉnh "đến được từ s" (reachable from s) mà thôi.

- Nhận xét
 - Khi duyệt đô thị từ 1 đỉnh s, ta có chắc chắn là sẽ duyệt qua hết tất cả các đỉnh của đô thị không?
 - KHÔNG
 - Ta chỉ duyệt qua những đỉnh "đến được từ s" (reachable from s) mà thôi.

- Nhận xét
 - Khi duyệt đô thị từ 1 đỉnh s, ta có chắc chắn là sẽ duyệt qua hết tất cả các đỉnh của đô thị không?
 - KHÔNG
 - Ta chỉ duyệt qua những đỉnh "đến được từ s" (reachable from s) mà thôi.

Tuần này

- Liên thông (connected)
- Tính liên thông (connectivty)

Tính liên thông của đồ thị

- Đường đi (walk): đường đi chiều dài k đi từ đỉnh u = v₀ đến đỉnh v_k = v là danh sách các đỉnh và cung xen kẽ nhau:
 - V_0 , e_1 , V_1 , e_2 , V_2 , e_3 , ..., e_k , V_k
 - Cung e_i có đỉnh đầu là v_{i-1} và đỉnh cuối v_i
- Đường đi đơn cung (trail): là đường đi các cung đều khác nhau.
- Đường đi đơn đỉnh (path): là đường đi các đỉnh đều khác nhau.
- Đường đi đơn cung (trail) có đỉnh đầu và đỉnh cuối trùng nhau gọi là một đường vòng (circuit)
- Một đường vòng không có đỉnh nào lặp lại gọi là chu trình (cycle).
- Chiều dài của walk, trail, path, circuit hay cycle là số cung của nó.

Tính liên thông của đồ thị

- Định nghĩa:
 - Đồ thị vô hướng G được gọi là liên thông nếu và chỉ nếu với mọi cặp đỉnh u, v ∈ V luôn tồn tại đường đi (walk) từ u → v. Ngược lại, G được gọi là không liên thông.
 - Đỉnh u được gọi là liên thông với đỉnh v ⇔ tồn tại đường đi từ u → v.
 - Quan hệ liên thông trên G là tập các cặp có thứ tự (u, v) sao cho u liên thông với v.

Tính liên thông của đồ thị

- Định lý:
 - Quan hệ liên thông là một quan hệ tương đương
 - C/M: xem như bài tập
- Bổ đề:
 - Mỗi đường đi (walk) đi từ u đến v luôn chứa 1 một đường đi đơn đỉnh (path) đi từ u đến v.
 - C/M: xem như bài tập

Bộ phận liên thông

- Các bộ phận liên thông của đồ thị G là tập các đồ thị con liên thông lớn nhất của G (là các lớp tương đương của quan hệ liên thông).
- Đỉnh cô lập (có bậc bằng 0) cũng là một bộ phận liên thông chỉ gồm chính nó và được là bộ phận liên thông tâm thường (trivial connected component).

Khoảng cách giữa 2 đỉnh

- Định nghĩa: Trên một đồ thị vô hướng, khoảng cách từ đỉnh u đến đỉnh v, ký hiệu d(u,v) được định nghĩa bằng:
 - 0, néu u ≡ v
 - Chiều dài đường đi ngắn nhất từ u đến v, nếu tồn tại đường đi từ u đến v.
 - ∞, nếu không có đường đi từ u đến v.
- Đường kính của đô thị vô hướng là khoảng cách lớn nhất giữa 2 đỉnh trên đổ thị.
- Bài tập:
 - Chứng minh bất đẳng thức tam giác:
 - $d(u, v) \le d(u, x) + d(x, v)$

Bài tập

 Cho đơn đồ thị vô hướng G= <V, E> có n đỉnh, gọi bậc nhỏ nhất của đồ thị là:

$$\delta(G) = \min_{v \in V} \{\deg(v)\}$$

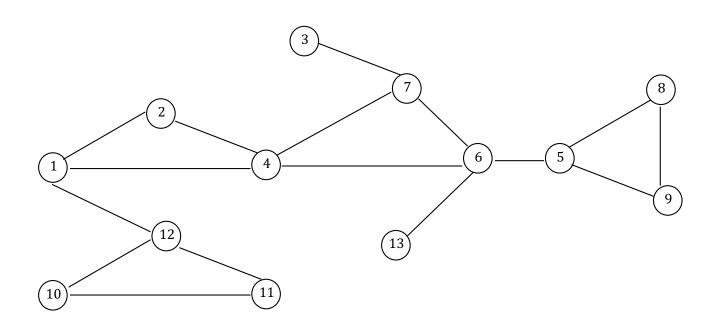
- CMR: nếu $\delta(G) \ge \left\lfloor \frac{n}{2} \right\rfloor$ thì G liên thông
- 2. CMR: Số cung ít nhất của một đồ thị vô hướng liên thông có n đỉnh là n 1.
 - Gợi ý: C/M quy nạp trên số cung.

Bài tập

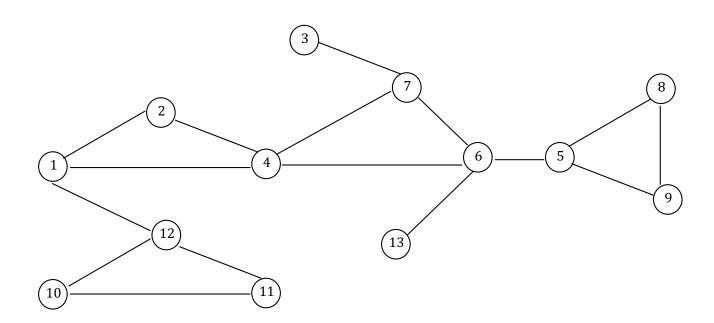
- 1. Cho đơn đồ thị vô hướng G = <V, E> có 2n đỉnh. CMR: nếu tất cả các đỉnh đều có bậc lớn hơn hoặc bằng n, thì G liên thông.
- 2. Cho đồ thị vô hướng G có n đỉnh và m cung. CMR G có ít nhất n – m thành phần liên thông.

Thuật toán kiểm tra tính liên thông của đồ thị

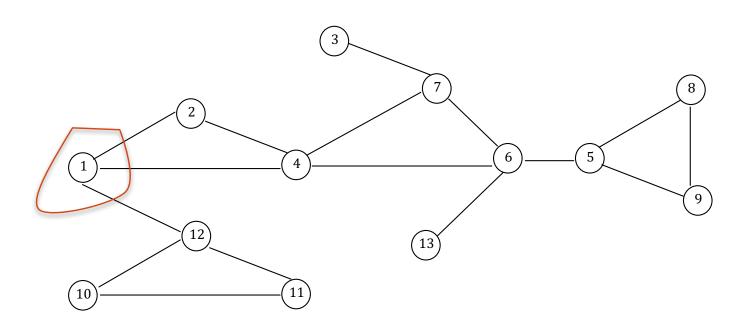
- Áp dụng thuật toán duyệt đồ thị để đánh số/đánh dấu (gán nhãn) các đỉnh
- Nếu sau khi duyệt tất cả các đỉnh đều có nhãn
 liên thông, ngược lại không liên thông.

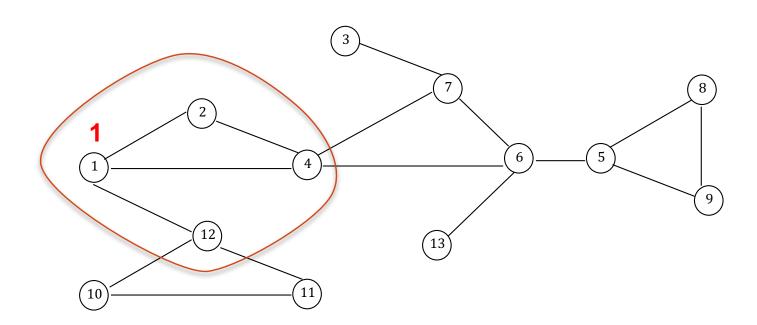
- Lần lượt xem xét từng đỉnh của đồ thị (mỗi đỉnh chỉ xét lần)
- Bắt đầu từ 1 đỉnh bất kỳ, xét đỉnh các đỉnh kề của nó, xét các đỉnh kề của các đỉnh kề, ...

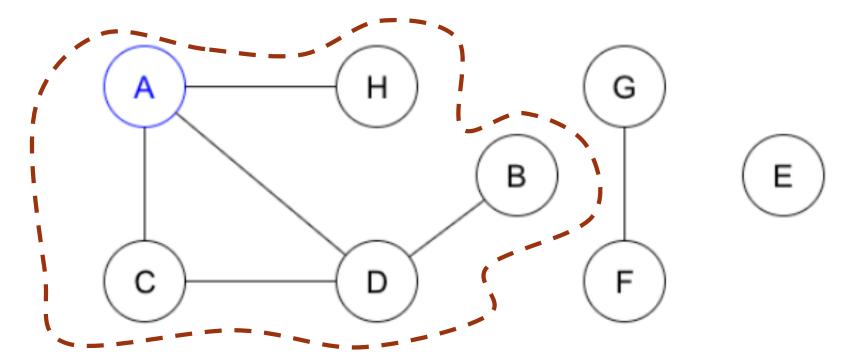
- Lần lượt xem xét từng đỉnh của đồ thị (mỗi đỉnh chỉ xét lần)
- Bắt đầu từ 1 đỉnh bất kỳ, xét đỉnh các đỉnh kề của nó, xét các đỉnh kề của các đỉnh kề, ...

- Lần lượt xem xét từng đỉnh của đồ thị (mỗi đỉnh chỉ xét lần)
- Bắt đầu từ 1 đỉnh bất kỳ, xét đỉnh các đỉnh kề của nó, xét các đỉnh kề của các đỉnh kề, ...

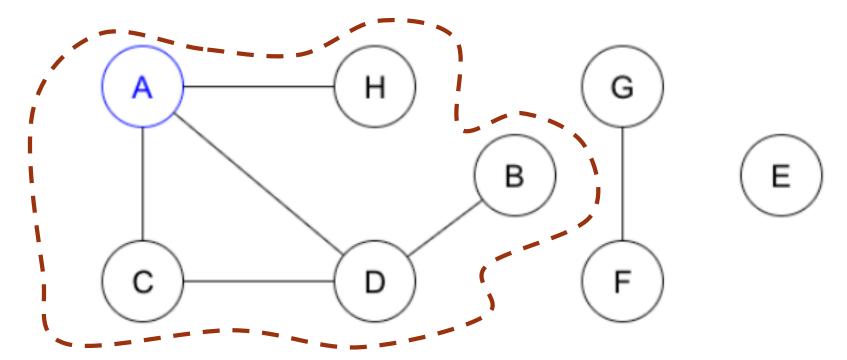

 Khi duyệt đồ thị từ đỉnh s ta sẽ duyệt qua được các đỉnh "đến được từ s" (reachable from s)

24

- Khi duyệt đồ thị từ đỉnh s ta sẽ duyệt qua được các đỉnh "đến được từ s" (reachable from s)
- Các đỉnh đến được từ s (bao gồm cả s) là bộ phận liên thông chứa s.

Thuật toán kiểm tra tính liên thông của đồ thị

- Thuật toán Trémeaux (1882) tìm bộ phận liên thông chứa một đỉnh cho trước:
 - Áp dụng thuật toán duyệt đồ thị theo chiều sâu để đánh số các đỉnh (ví dụ sử dụng thuật toán đệ quy).
 - Khởi tạo tất cả các đỉnh có num[u] = -1 và k = 1;

```
void DFS(Graph* G, int u) {
   if (num[u] > 0) return; //u dã duyệt rồi
   num[u] = k; k++;
   for (các đỉnh kề v của u)
        DFS(G, u);
}
```

 Ví dụ: gọi DFS(1); Khi thuật toán kết thúc, các đỉnh được đánh số (num[u] > 0) chính là bộ phận liên thông chứa 1.

Thuật toán tìm tất cả các bộ phận liên thông (thực hành)

- Sử dụng giải thuật duyệt đồ thị
- Khởi tạo tất cả các đỉnh có num[u] = -1 (chưa duyệt)
- Xét qua các đỉnh, nếu u chưa được đánh dấu => gọi
 DFS(u) để duyệt nó.

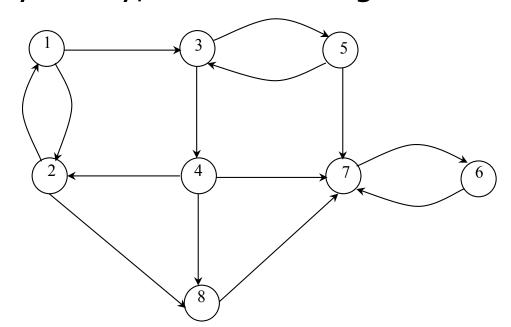
```
for (u = 1; u <= n; u++)
    if (num[u] < 0) { //u chưa duyệt
        DFS(G, u);
        //Tìm được 1 bộ phận liên thông chứa u.
}</pre>
```

- Mỗi lần duyệt xong 1 đỉnh u, ta sẽ tìm được 1 bộ phận liên thông chứa u.
- Có thể thay DFS bằng BFS.

Tính liên thông của đồ thị có hướng

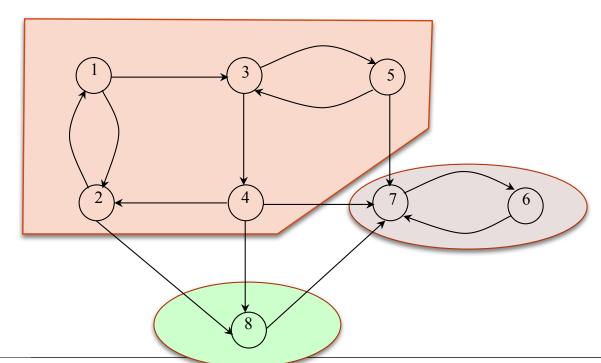
- Cho đồ thị có hướng G = <V, E>

 - G được gọi là liên thông mạnh ⇔ giữa hai đỉnh x,
 y bất kỳ, luôn có đường đi từ x đến y.

Tính liên thông của đồ thị có hướng

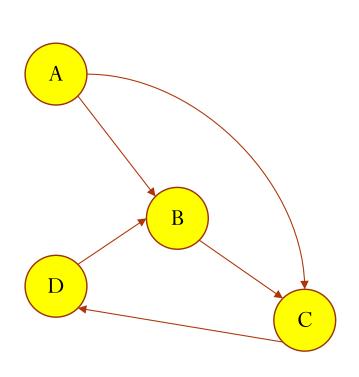
- Bộ phận liên thông mạnh
 - Đồ thị con liên thông mạnh: có đường đi giữa hai đỉnh bất kỳ.
 - Đồ thị có hướng không liên thông mạnh bao gồm nhiều bộ phận liên thông mạnh

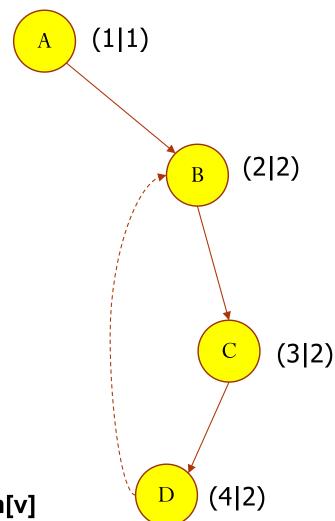

- Nhân xét:
 - Các đỉnh trong một chu trình liên thông với nhau
- Giải thuật tìm các bộ phận liên thông mạnh
 - Tìm các chu trình (lớn nhất có thể) của một đồ thị

- Thuật toán Tarjan (1972)
 - Áp dụng duyệt theo chiều sâu (đệ quy hoặc không đệ quy) để đánh số các đỉnh.
 - Để tìm được chu trình, với mỗi đỉnh v, ngoài num[v], ta lưu thêm min_num[v] (là chỉ số nhỏ nhất trong các đỉnh có thể đi đến được từ v). Trong quá trình duyệt, min_num[v] sẽ được cập nhật.
 - Khi duyệt xong 1 đỉnh, nếu num[v] = min_num[v] thì v là đỉnh bắt đầu (đỉnh gốc/đỉnh khớp) của bộ phận liên thông mạnh.

- Các biến hỗ trợ:
 - S: stack lưu các đỉnh chưa tìm được BPLT mạnh
 - on_stack[v]: kiểm tra v còn trên stack không
 - num[v]: chỉ số của đỉnh v trong quá trình duyệt
 - min_num[v]: chỉ số nhỏ nhất trong các chỉ số của các đỉnh trong stack S mà v đi đến nó được.
 - k: chỉ số dùng để gán cho num của các đỉnh (tăng dần)

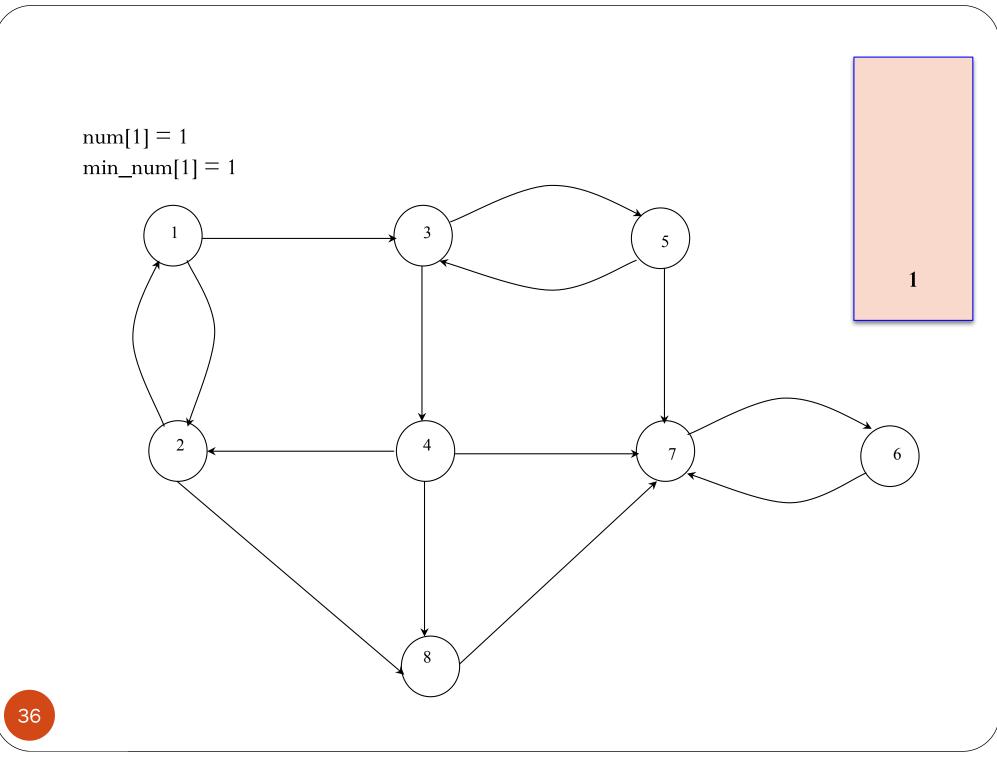

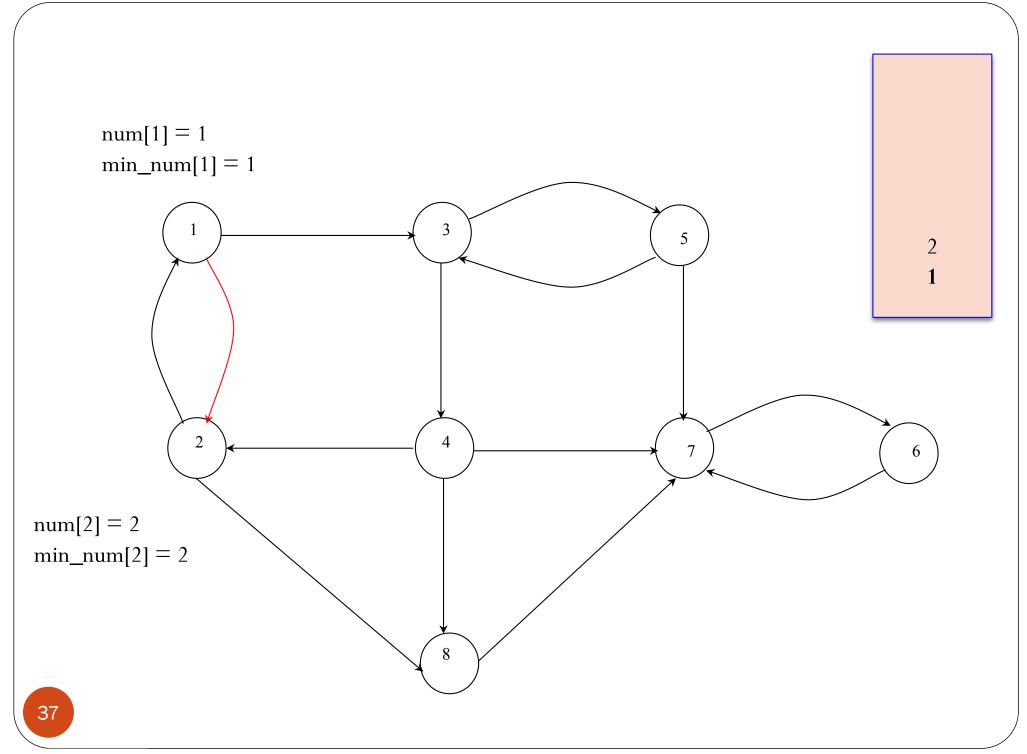

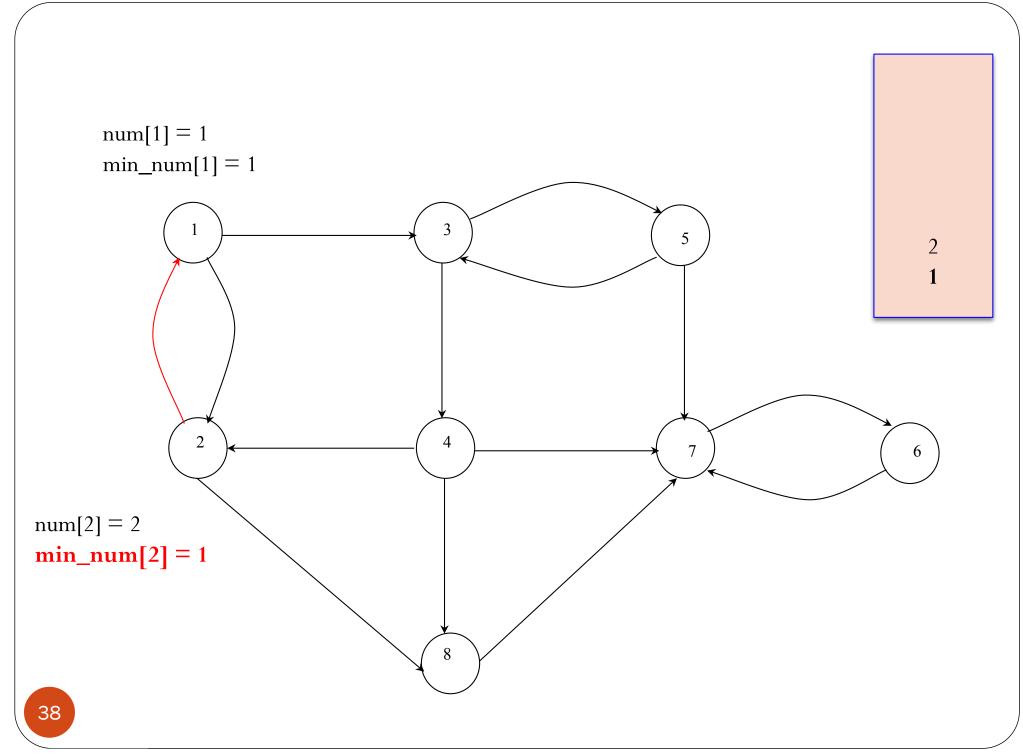
num[v] và min_num[v]

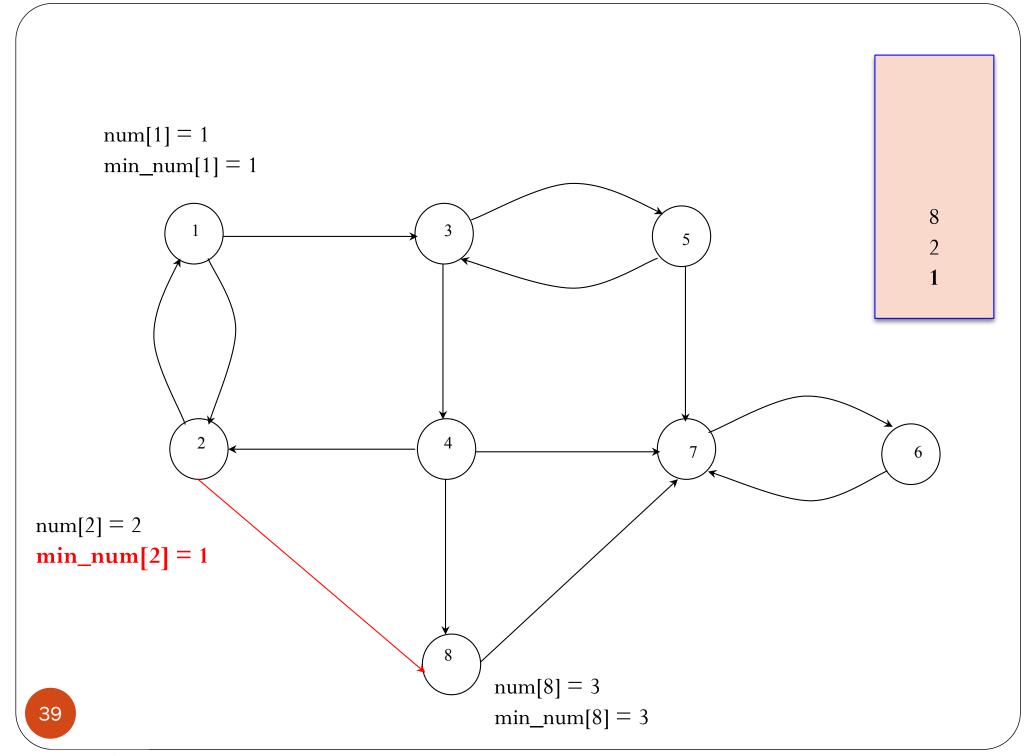
```
void SCC(int u) {
         //1. Đánh số cho đỉnh u, đưa u vào ngăn xếp
         num[u] = k; min num[u] = k; k++;
         push(S, u); on stack[u] = true;
         //2. Lần lượt xét các đỉnh kề của u
         for (v là các đỉnh kề của u)
                   if (v chưa duyệt) {
                   //2a. Duyệt v và cập nhật lại min num[u]
                            SCC(v);
                            min num[u] = min(min id[u], min num[v]);
                   } else if (v còn trên stack) {
                   //2b. cập nhật lại min num[u]
                            min num[u] = min(min num[u], num[v]);
                   } else { //2c. bo qua, không làm gì ca }
         //3. Kiểm tra num[u] == min num[u]
```

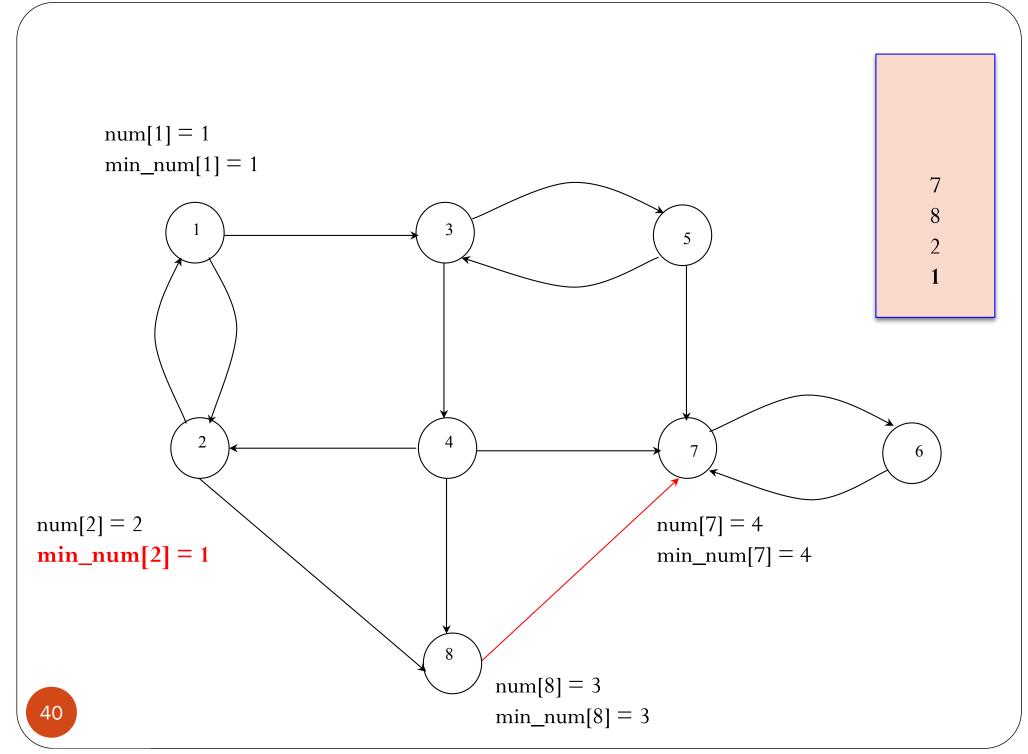
```
void SCC(int u) {
         //1. Đánh số cho đỉnh u, đưa u vào ngăn xếp
         //2. Lần lượt xét các đỉnh kề của u
         //3. Kiểm tra num[u] == min num[u]
         if (num[u] == min_num[u]) {
                   //Lấy các đỉnh trong stack ra cho đến khi gặp u
                   //Các đỉnh này thuộc về một thành phần liên thông
         int w;
                   do {
                            w = top(\&S); pop(\&S);
                            on stack[w] = 0;
                            //làm gì đó trên w, vd: in ra màn hình
                   } while (w != u);
```

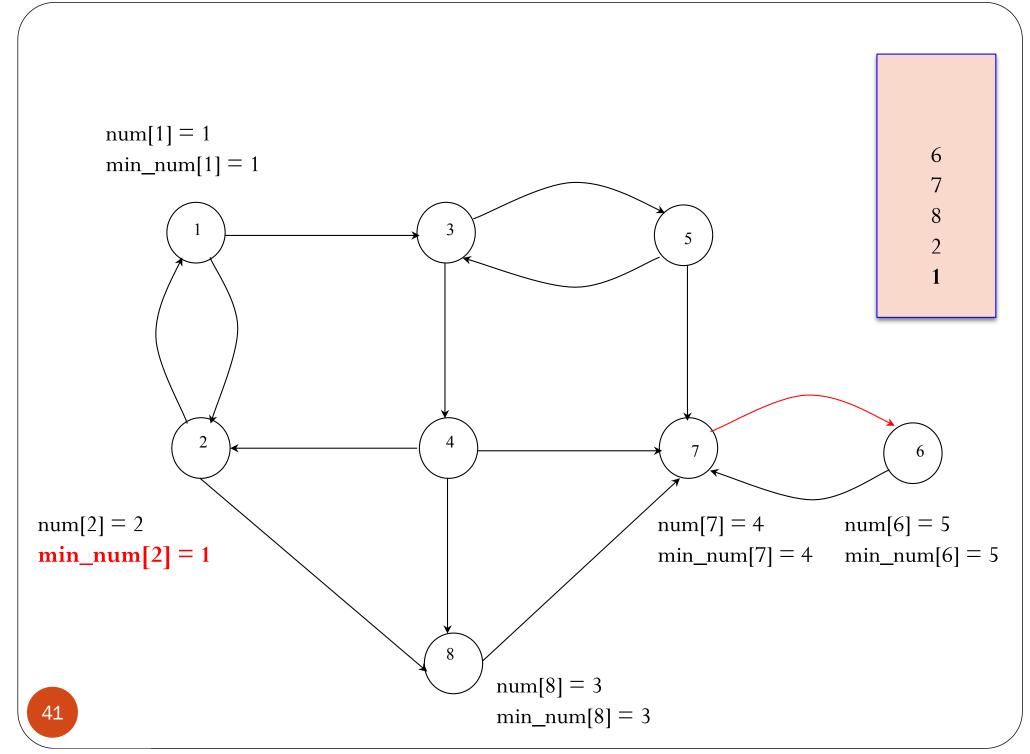

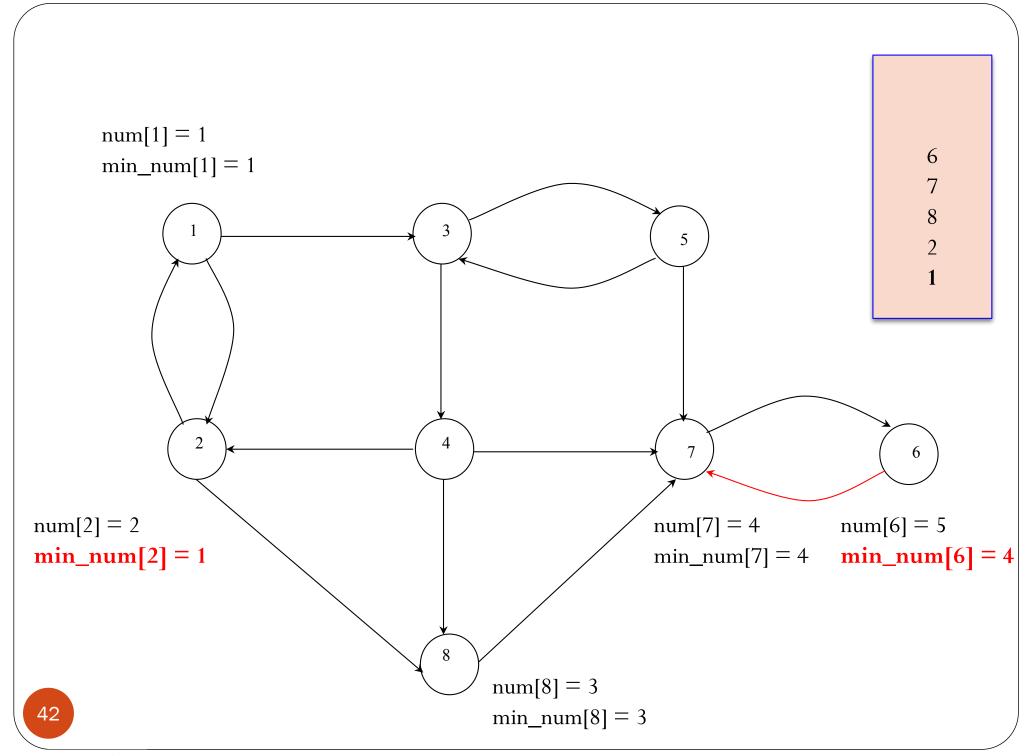

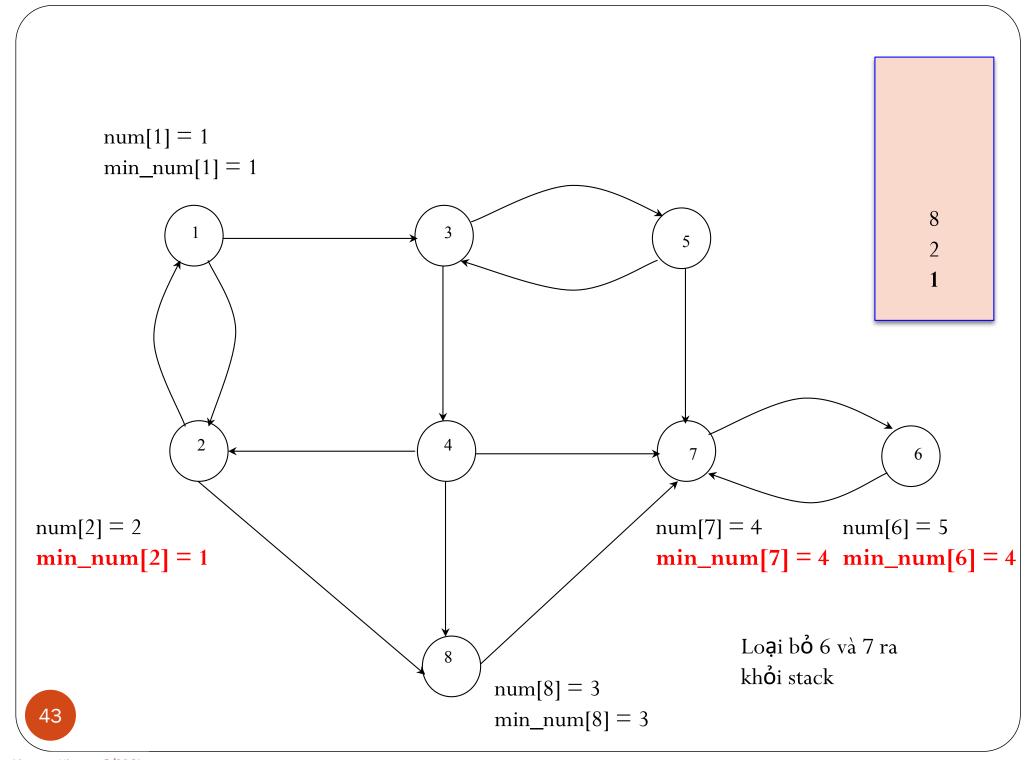

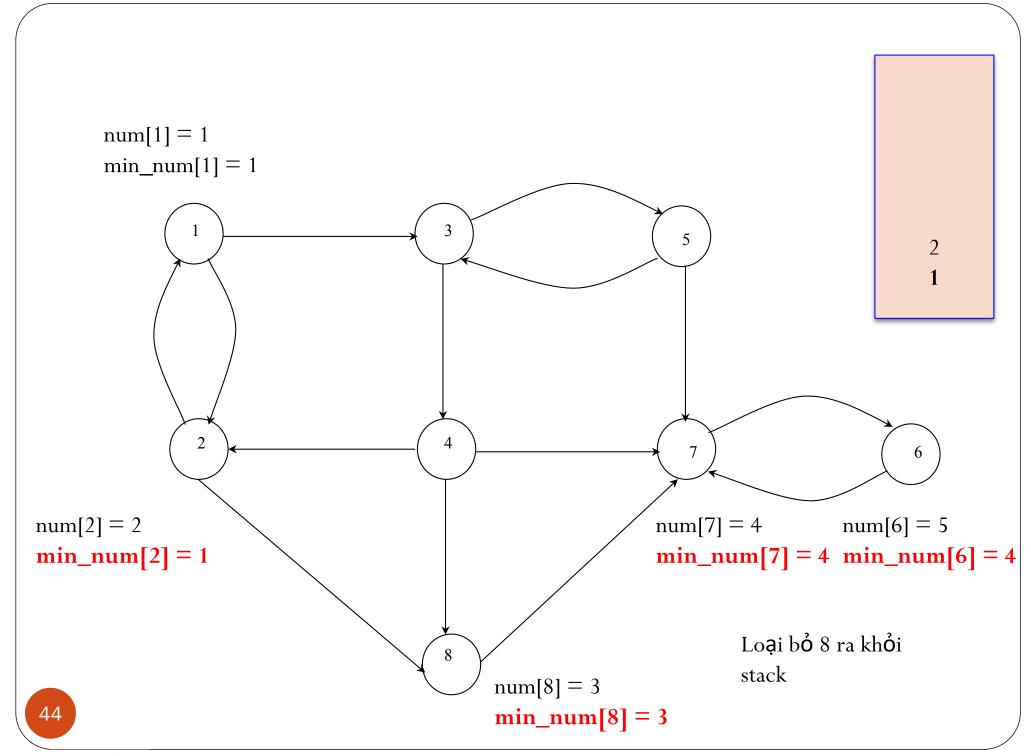

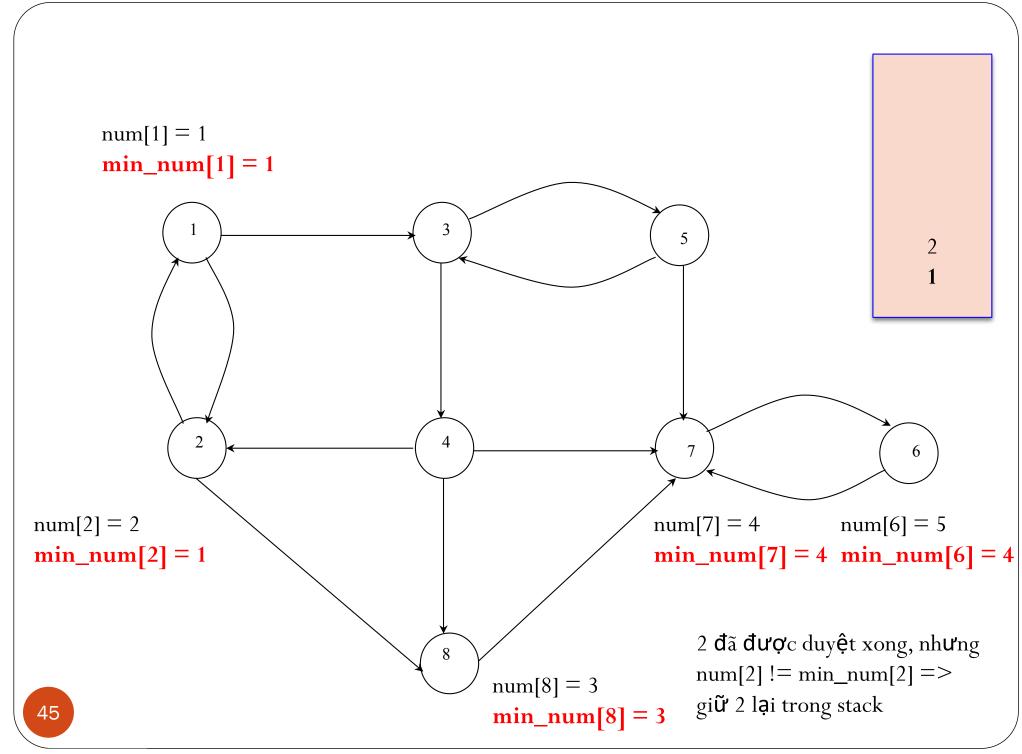

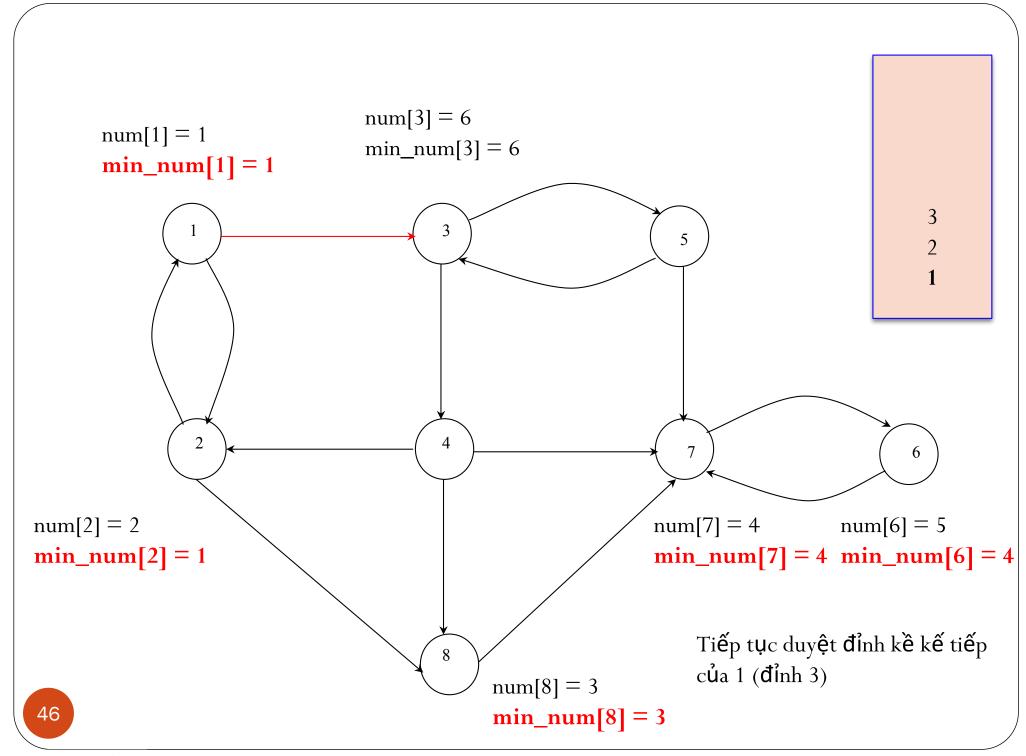

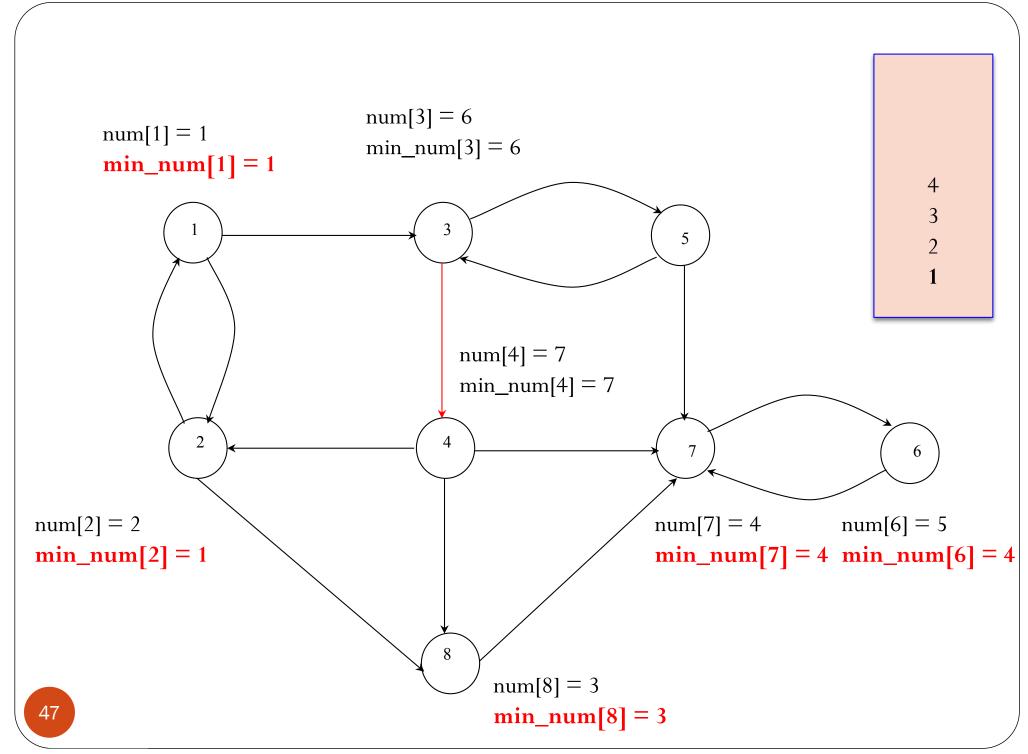

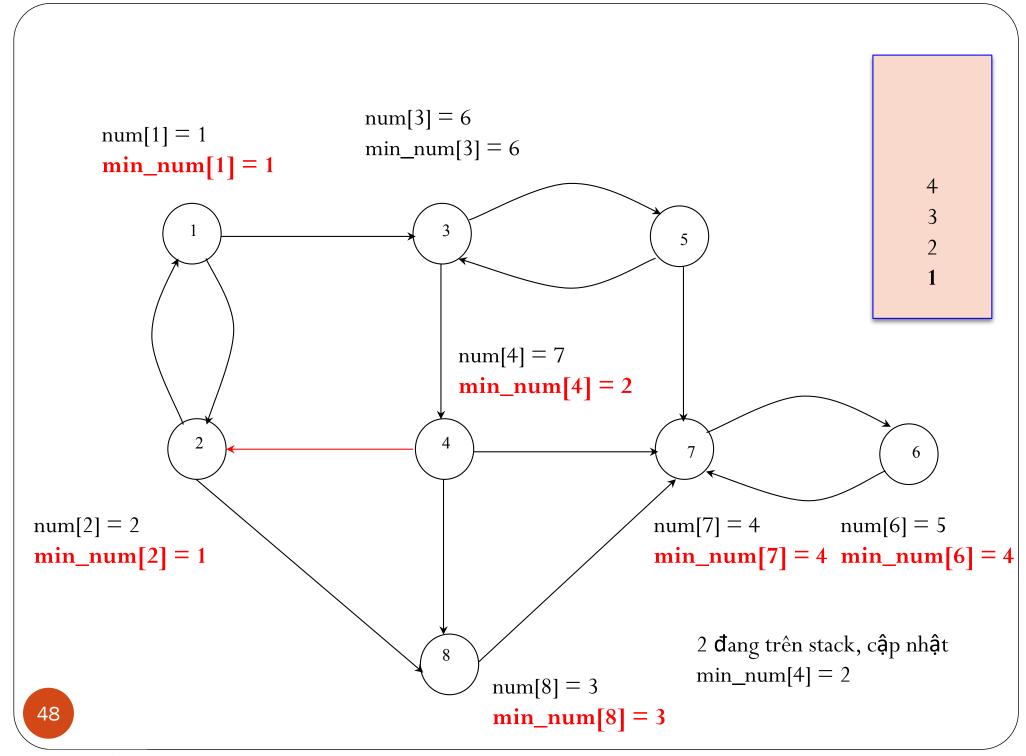

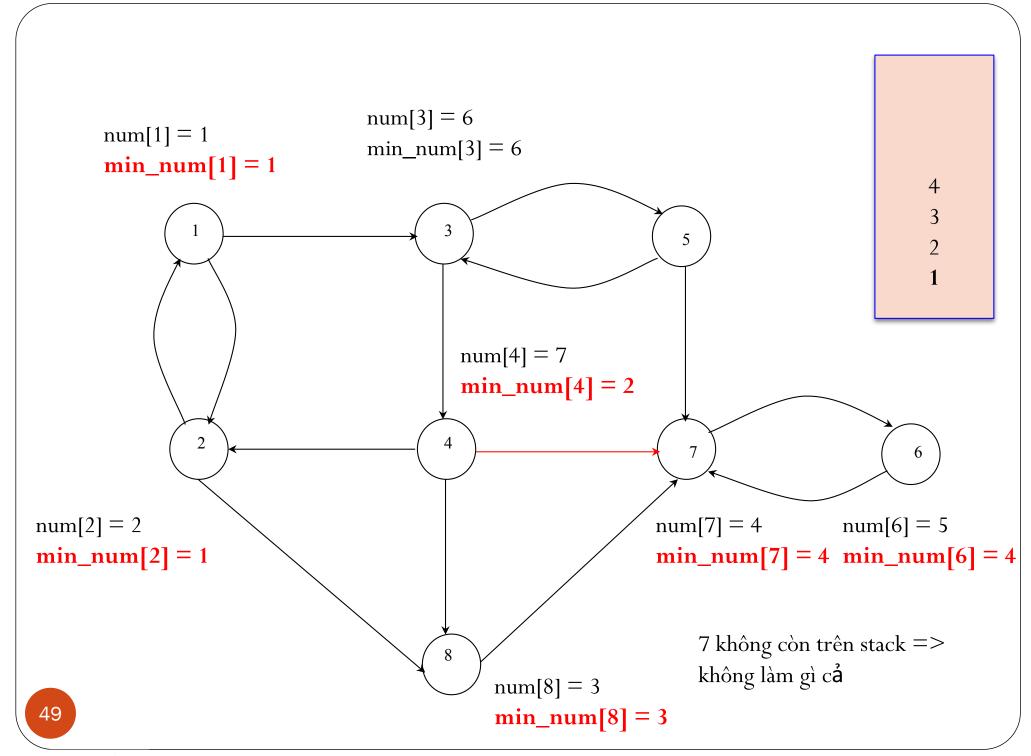

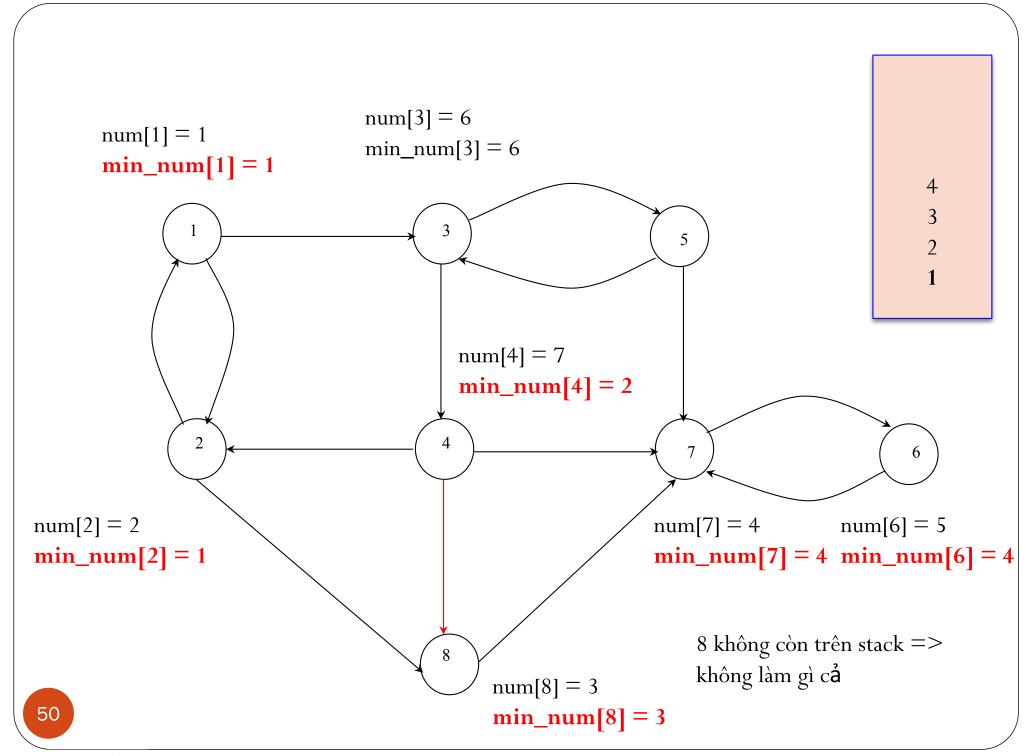

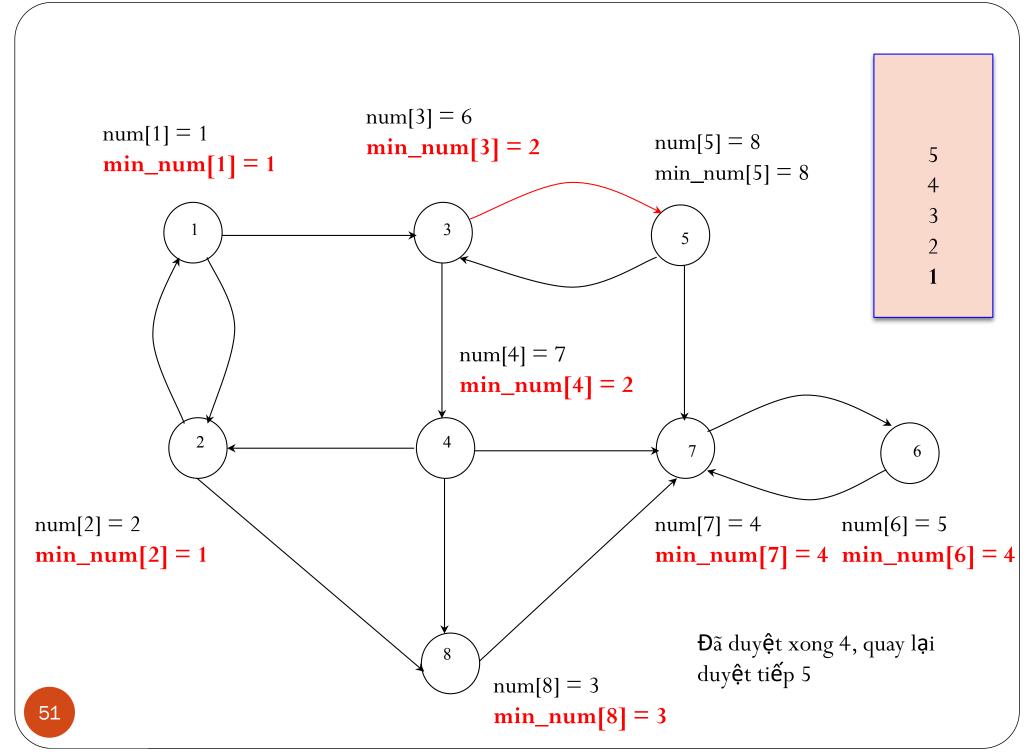

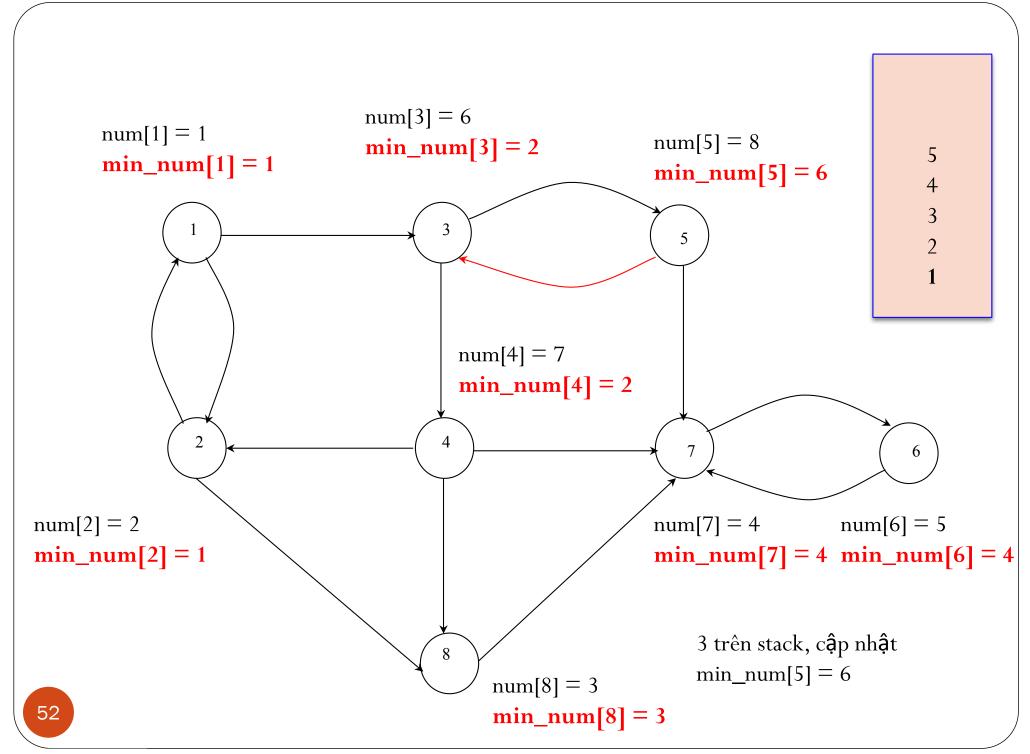

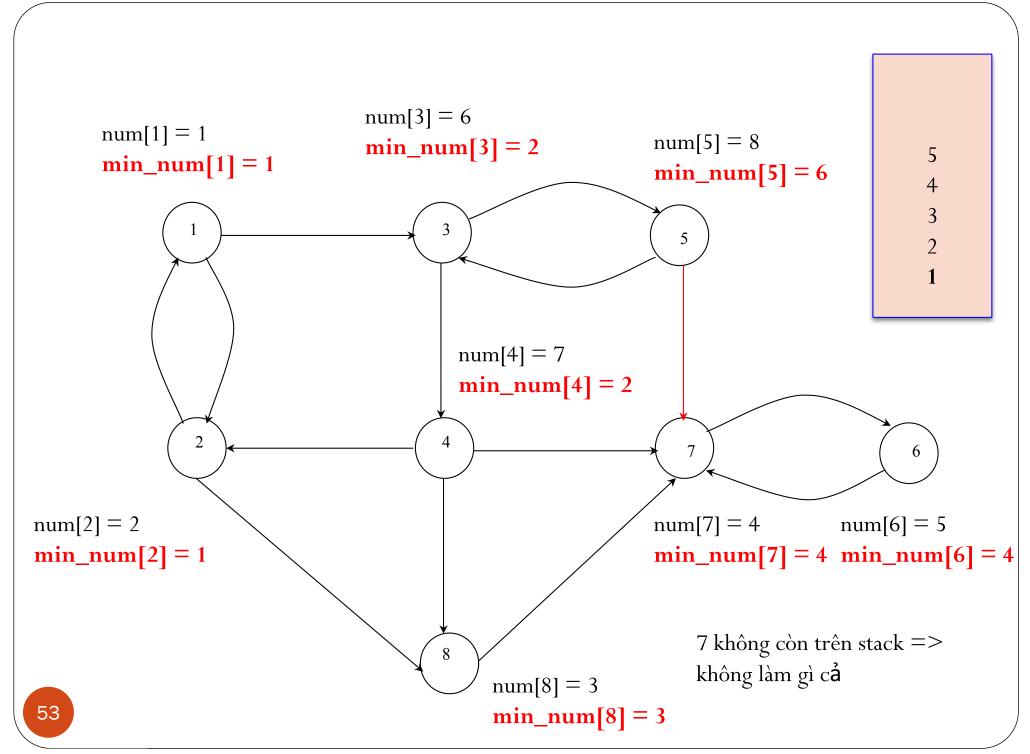

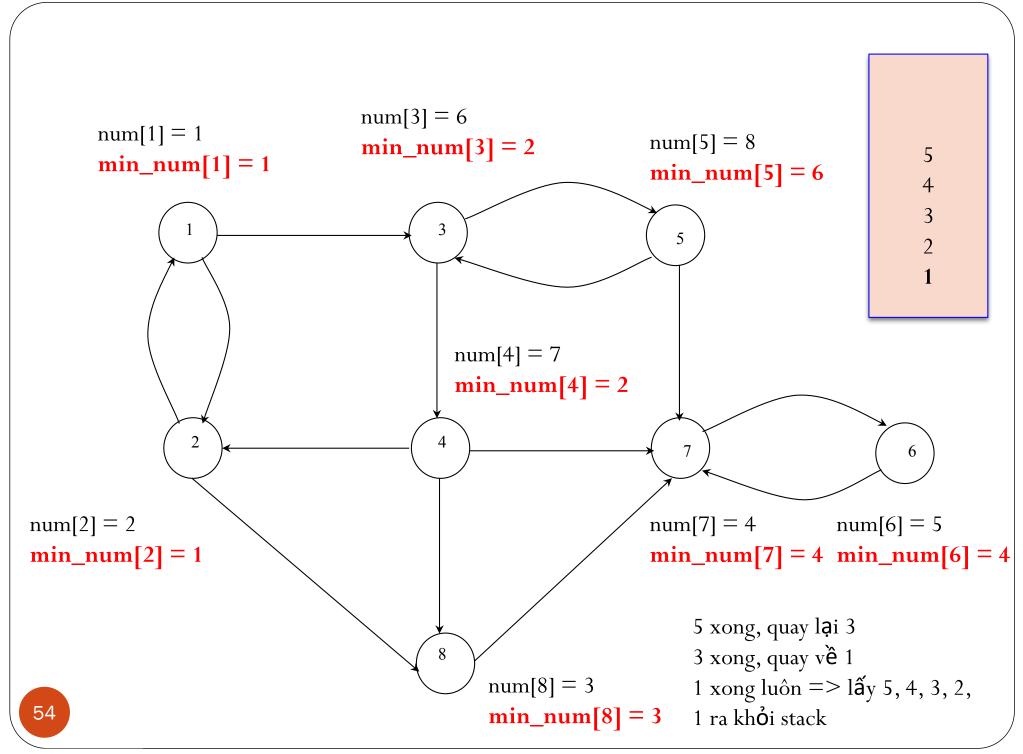

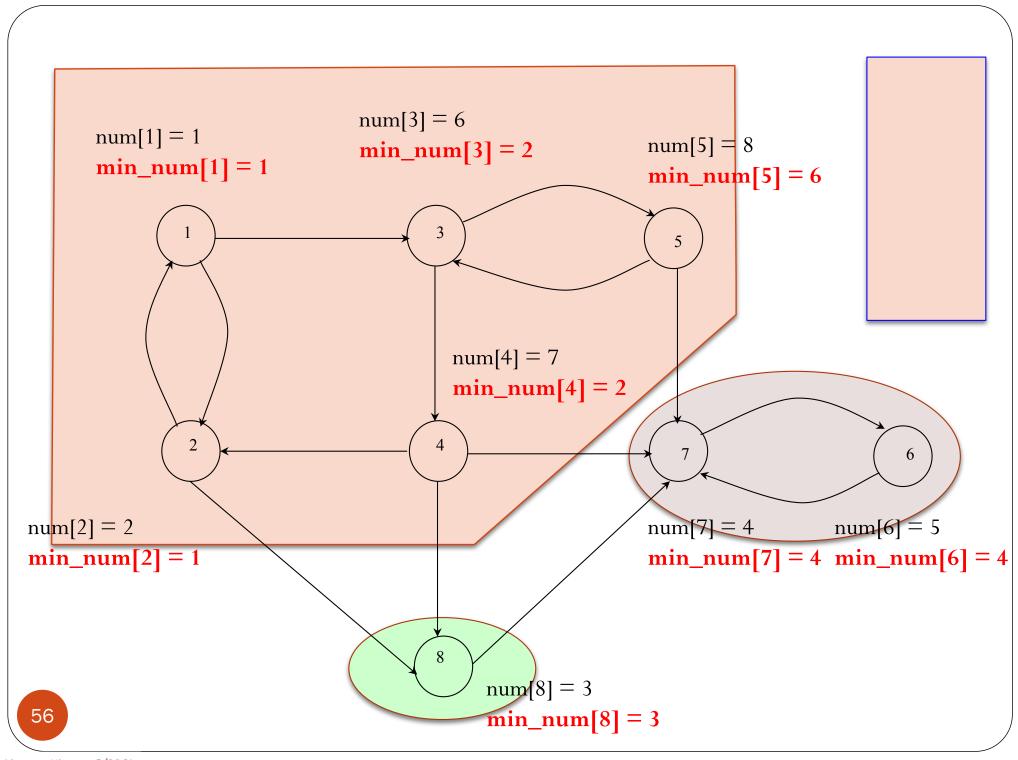

Lưu ý:

- Thứ tự các đỉnh kề của 1 đỉnh được sắp xếp từ bé đến lớn.
- Khi duyệt xong 1 đỉnh v, quay về đỉnh cha u (đỉnh trước), cập nhật lại min_num[u] (so với min_num[v])
- Khi xét 1 đỉnh kề v của u mà v đang có mặt trong stack => cập nhật lại min_num[u] (so với num[v]).

Cây duyệt theo chiều sâu

- Quá trình duyệt cây kết hợp với đánh số (num, min_num) tạo ra cây "duyệt đồ thị"
- Phần tiếp theo minh hoạ quá trình chạy giải thuật và cây "duyệt đồ thị tương ứng"
- Cung liền nét (cung thuận)
- Cung không liền nét: cung quay lui (minh hoạ việc cập nhật min_num)

